

บทที่ 3 วิธีการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตรชุมชนไทลื้อบ้านท่าหล่ม ตำบลทานตะวัน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำให้พิธีกรรมที่เคยปฏิบัติมาในด้านเกษตรกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ว่ามีพิธีกรรมใดสูญหายไปบ้าง และมีพิธีกรรมอะไรบ้างที่ยังคงเหลืออยู่ไม่เปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนมีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้พิธีกรรมนั้นๆ เปลี่ยนไปและเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาได้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมการเกษตรในเขตบ้านท่าหล่ม และศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ศึกษาแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสรุปผลการศึกษาเปรียบเทียบกับสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้

ลักษณะประชากรได้กำหนดเพื่อศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในบ้านท่าหล่ม ตำบลทานตะวัน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่เป็นประชากรทั่วไป และบุคคลที่มีบทบาทในชุมชน

1. ตัวอย่างประชากรที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ศึกษามีจำนวน 106 คน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1.1 ประชากรทั่วไป ได้แก่ ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน จำนวน 74 คน โดยได้เลือกแบบจับสลากจำนวนครัวเรือนละ 1 คน จากครัวเรือนทั้งหมด 253 ครัวเรือน ซึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1.2 บุคคลที่มีบทบาทในชุมชน จำนวน 32 คน ได้แก่ ผู้อาวุโสจำนวน 4 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน อบต. จำนวน 4 คน คณะกรรมการเหมืองฝาย จำนวน 6 คน กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน กรรมการแม่บ้าน จำนวน 6 คน 23 ครัวเรือน ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมการเกษตร

2. พื้นที่การศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ศึกษา ณ บ้านท่าหล่ม ตำบลทานตะวัน อำเภอฟาน จังหวัด เชียงราย ด้วยเหตุพื้นที่ดังกล่าว เป็นชาวไทลื้อซึ่งนิยมทำการเกษตรกรรมมาก อีกทั้งชุมชนแห่งนี้มีสภาพพื้นที่เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม และยังเป็นหมู่บ้านที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ตลอดจนมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีกรรมอยู่มาก

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การศึกษาเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งเป็น 5 ส่วนคือ

1.1 การศึกษาด้านการดำรงชีวิตของคนในชุมชนและระบบเกษตรกรรม กับพิธีกรรมจากเริ่มตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ สัมภาษณ์ สังเกตจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะวิถีปฏิบัติ ด้านการเกษตรของคนในชุมชน การ สัมภาษณ์ได้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ผู้รู้

1.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของการเกษตรกรรมกับพิธีกรรม และปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้คนในชุมชนปฏิบัติ

1.3 ศึกษาจากการจัดเกษตรกรรมด้านประวัติความเป็นมา และการจัดการ บริหารเรื่องการทำนาใน 1 รอบปี การจัดการต่อพืชสวนพืชผัก การจัดการต่อการเลี้ยงสัตว์ เช่น การจัดการพิธีกรรมการเกษตร เปรียบเทียบการจัดการพิธีกรรมการเกษตรจากอดีต

1.4 การจัดแหล่งน้ำที่มีผลต่อเกษตรกรรม ด้านวิธีการ ทรัพยากร เครื่องมือ อุปกรณ์งบประมาณ

2. การศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม 3 ชุด เป็นแบบสอบถามปลายเปิด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบาย เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่คนใน ชุมชนได้รับและปฏิบัติ จำนวน 53 ข้อ

ชุดที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพิธีกรรมการเกษตร ที่เคยมีในชุมชนกับการเข้าร่วมปฏิบัติของคนในชุมชน จำนวน 24 ข้อ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลจากการงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งข้อมูล เชิงคุณภาพและปริมาณ
2. เก็บข้อมูล โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่ชุมชนปฏิบัติ สัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ดำเนินการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆที่มีผลต่อเกษตรกรรม ศึกษาวิธีการถ่ายทอดกิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ จากคนในอดีตสู่คนรุ่นปัจจุบัน โดยพิจารณาว่ามีการปฏิบัติสืบทอดกันหรือไม่ และมีความแตกต่างในด้านการปฏิบัติอย่างไร ตลอดจนศึกษาว่าคนในชุมชน มีแนวคิดในการปฏิบัติพิธีกรรม การเกษตรอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้าง ที่มีผลให้เกิดพิธีกรรมการผลิตด้านเกษตรกรรม ระยะเวลาพิธีกรรมการเกษตรที่ศึกษาจะศึกษาดังแต่เริ่มตั้งชุมชนจนถึง ปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร พิธีกรรมที่สืบทอดมายังคงเหลือปฏิบัติอยู่มากน้อยแค่ไหน

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยเชิงสังคม-ศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science หรือ SPSS) ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ตารางแจกแจง ความถี่ (frequency) การใช้สถิติร้อยละ (percentage)